

## СТАЛКЕРСЬКА КОНТРУЛЬТУРА НА ТЛІ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Починаючи з другої половини ХХ ст. в сфері культури виникає дивне явище, якому дали назву «контркультура», яка заперечувала офіційні рамки культури, стираючи природний автогенез культури й одночасно доповнюючи її. Сама контркультура дуже широка і має відповідну систему та її симбіози. Одна із таких частин є урбаністично-дослідницька контркультура – «сталкерство».

Перш ніж розписати про сталкерську контркультуру в Україні варто зауважити декілька історичних нюансів:

1. З набуттям на початку 1980-х популярності музичного напрямку «Industrial» в США, Великій Британії та, особливо, в Німеччині, люди – «споживачі» даного музичного напрямку почали перебирати хобі своїх кумирів, та самотужки досліджувати закинуті будівлі різного типу й призначення. Це явище отримало назву «urban exploration». А з цього ще один нюанс, щодо музикантів, які випускали музику в стилі «Industrial», то вони провадили дослідження закинутих об'єктів ще у 1970-х.

2. В СРСР початок сталкерській контркультурі дали брати Стругацькі, які в 1971 році створили пост-апокаліптичний роман «Пикник на обочині», який через рік мали змогу читати шанувальники андеграундної літератури (оскільки твір доволі сильно піддався критиці, його доступ до широких мас був аж з 1984 року, хоча популярність даного роману вже можна прослідкувати з 1977 року, щоправда закордоном). В цьому романі головний герой, окрім імені, йменувався Сталкером. У 1979 році Андрій Тарковський випустив у світ свій фільм за мотивами останнього розділу «Пікніку на узбіччі» братів Стругацьких, який отримав назву «Сталкер». Цей фільм не піддався сильній критиці чи цензурі, тому був більш-менш доступним. Саме з цього симбіозу фільму та роману виник сучасний стереотип сталкера з просторів колишнього СРСР (точніше діяльність сталкерів).

3. За великим рахунком, певний інтерес до неформальних досліджень закинутих об'єктів ми можемо прослідкувати ще з початку ХХ століття, коли власне набув популярності літературний жанр пост-апокаліпсису, а точніше, коли цей жанр піддався впливу індустріалізації.

З розпадом СРСР в Україні виникає власний сталкерський рух у всіх його субелементах [2]:

- діггерство (яке завжди були своєрідним кістяком для подальшого формування сталкерства) – елемент сталкерської контркультури, який передбачає відвідування підземних споруд, починаючи від підвалів і об'єктів захисту населення, закінчуючи секретними підземними лабораторіями з вивчення впливів різних речовин на організми. Також цей тип сталкерства передбачає відвідування колекторів, теплотрас, станцій – «привидів» метрополітену (часто пов'язане з правопорушеннями) та інших підземних об'єктів;

- руффінг – також елемент сталкерської контркультури, матеріальна частина якого полягає у пересуванні по верхах різних інженерних споруд, починаючи від дахів житлових будинків і закінчуючи вантами мостів, кістяками недобудованих будинків тощо;

- пост-паломництво – відвідування закинутих церков та інших об'єктів релігійного призначення;

- інфільтрація (найчастіше асоціюється зі сталкерством) – незаконне, таємне вторгнення в об'єкти, які охороняються. Здебільшого це заводи, які працюють в неповну силу, їх цехи, військові діючі об'єкти;

- фрісталкінг (або безпечна інфільтрація) – відвідування закинутих об'єктів, які не охороняються, та переважно мають відкритий доступ до себе. До таких об'єктів належать закинуті будинки житлового призначення, деякі недобудовані об'єкти індустріального призначення.

До 2001–2006 років в Україні сталкерська контркультура, як і в інших країнах колишнього СРСР, була чимось дуже незрозумілим і нерациональним, так наприклад в статті однієї із львівських газет, яка власне називалась «Львівська газета», 30-ого жовтня 2003 року вийшла стаття із заголовком «діти підземелля», де описувалась на той час цікава історія: *«У львівських катакомбах немає щурів, зате є бомжі нещодавно у Лікарню швидкої допомоги потрапив юнак із важким переломом стегнової кістки, струсом мозку та численними забоями. Мабуть, цей трафунок нічим би не відрізнявся від сотні інших нещасних випадків у нашому місті, якби не одне "але". Саме таку ціну заплатив молодий хлопець за своє хобі із загадковою і незрозумілою багатом назвою – діггерство»* [1].

Про цей випадок окремо прозвувала перша «сталкерська організація» Західної України Explorer Lviv [3].

Особливої популярності сталкерська контркультура набула коли українська компанія GSC World у 2007 році випустила відеогру в жанрі пост-апокаліптичного шутера «S.T.A.L.K.E.R. Shadow of Chernobyl» (С.Т.А.Л.К.Е.Р. Тінь Чорнобиля). Внесок даної гри не можна недооцінювати, оскільки саме через неї розглядувана контркультура набула популярності не тільки в Україні, а й в усіх країнах пост-СРСР, а за кордоном люди отримали, та ще й активно скористались, можливістю більш детально познайомитись з катастрофою на ЧАЕС; що цікаво в Європі також виник сталкерський індустріальний бум. А що найцікавіше, ця субкультура набула популярності не серед підлітків чи дітей, а серед населення віком від 20–25 років (щоправда останнім часом спостерігається значне омолодження представників даної контркультури). Дуже багато з них були письменниками, які «списались» і потребували нових вражень, музиканти, були й люди зовсім не причетні до розвитку культури (інженери, юристи, географи і т.д.).

Починаючи з 2007-го року контркультура набула якісно нового амплуа серед різних людей і це дало поштовх до необхідності створення першого сталкерського архіву, який зараз може бути використаний, як неформальна історично-географічна енциклопедія урбаністики та індустріалізації [4]. Окрім того, що зі даною контркультурою почало знайомитись більше людей, склалось так, що більшість цих людей вже отримала певний офіційний фах, тому почали з'являться «сталкерські» наукові статті, наприклад про

фотозйомку під землею, пошук та виявлення призначення підземних споруд, сталкерської соціальної інженерії та багато інших [5].

Станом на сьогодні сталкерська контркультура набула доволі широкого поширення, але, водночас, і нових проблем, зокрема вікове омолодження (коли цією контркультурою починають цікавитись уже не 20–25 річні люди, а школярі від 11–13 років), знищення старого розуміння та принципів сталкерської контркультури (через те ж саме вікове омолодження) та багато чого подібного.

Виникає логічне питання: Навіщо і для чого вони (сталкери) цим займаються? А відповідь, можливо, буде такою: Напевне через цю однотипну буденність, комфортне життя та примітивне бажання знати якісно більше про те, чого ніколи персонально не бачив «ізсередини» в додачу з відчуттям адреналіну та здобуттям нових практичних навичок, які навряд використаєш у повсякденному житті.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дружбляк Н. Львівська газета: Діти підземелля. – Л., 2003. – Режим доступу: <http://portal.lviv.ua/digest/2003/10/30/131412.html>. - Назва з екрану. – Дата звернення: 17.03.2014.
2. Львівський сталкерський форум організації Explorer Lviv. – Режим доступу: <http://explorer.lviv.ua/forum/index.php>. - Назва з екрану. – Дата звернення: 17.03.2014.
3. Львівський сталкерський форум організації Explorer Lviv. Витяг з сайту-архіву. Діти підземелля. – 2003. – Режим доступу: <http://explorer.lviv.ua/forum/index.php/topic,26.0.html>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 17.03.2014.
4. Сайт-архів урбаністичного туризму. – Режим доступу: <http://urban3p.ru/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 17.03.2014.
5. Сайт-архів урбаністичного туризму: наукова бібліотека сайту. – Режим доступу: <http://urban3p.ru/library/>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 17.03.2014.

*Стойків А.*

*Науковий керівник – Удич З.І.*

### СПІВРОБІТНИЦТВО РІЗНОПРОФІЛЬНИХ ФАХІВЦІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ШКОЛИ

Один не в змозі просвистіти симфонію.  
Цілий оркестр потрібний, щоб виконати її.

(Х.Т. Лукко)

Вирішення зазначених проблем пов'язано із залученням до роботи в умовах інклюзивного навчального закладу фахівців системи спеціальної освіти. Фахівці спеціальної освіти – це фахівці у галузі спеціальної (корекційної) педагогіки та психології, які володіють знаннями щодо особливостей розвитку, навчання та виховання дітей з особливими потребами, спеціальними технологіями роботи з ними.

Такі фахівці мають певну спеціалізацію, працюють з дітьми різних нозологій: з порушеннями слуху – сурдопедагоги; з порушеннями зору – тифлопедагоги; з порушеннями мовлення – логопеди; з порушеннями опорно-рухового апарату – ортопедагоги та ін. [4]

Спеціальні педагоги та психологи також опікуються питаннями освіти дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР), порушеннями емоційно-вольової сфери (гіперактивними дітьми тощо), дітьми зі складними комбінованими порушеннями (діти з порушеннями слуху та зору тощо).

Крім спеціальних педагогів і психологів, з дітьми з особливими потребами працюють реабілітологи, фахівці з лікувальної фізкультури, різних напрямів терапії (арт-терапії, іпотерапії та ін.).

В Україні підготовка фахівців спеціальної освіти здійснюється в Інститутах (на факультетах) спеціальної (корекційної) педагогіки та психології, які раніше називалися дефектологічними. Попри те, що сьогодні термін «дефект» і похідні від нього у спеціальній педагогіці вважаються некоректними і сфера їх застосування суттєво звужується, термін «педагог-дефектолог» застосовується, зокрема, у нормативних документах [4].

Інклюзія – одна з найбільш гуманістичних ідей сьогодення, водночас вона є найскладнішою для вирішення проблемою, з якою зіштовхуються системи освіти в усьому світі, оскільки передбачає залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх шкіл, а це, своєю чергою, вимагає від усіх учасників навчально-виховного процесу ефективної командної співпраці.

Зазначимо, що команда – це група людей, у яких є спільна мета, які співпрацюють, щоб досягти більшого, ніж кожен із них здатен досягти самотужки (рис. 1) [5].

Команду, яка працює з метою реалізації інклюзивного навчання, як правило, характеризують такі соціально-психологічні риси: згуртованість — члени групи тісно взаємопов'язані і діють спільно, вирішуючи конкретні завдання; сумісність — тобто максимальна задоволеність членів групи один одним; спрацьованість — взаємодія членів групи дає максимально можливий успіх; направленість — наявність загальних цілей, яким підпорядковується діяльність як групи загалом, так і кожного її члена окремо [4].

При інклюзивному навчанні кожен з фахівців, добре володіючи вузькопрофільними навичками, починає гостро відчувати дефіцит знань, що є прерогативою інших фахівців. А це закономірно веде до створення спільноти фахівців, які постійно навчаються і згуртовуються. Співак В.А. виділив декілька стадій згуртування команди інклюзивного класу: 1) орієнтованість членів групи в соціальній ситуації, формування спільних ціннісних орієнтацій; 2) взаємоадаптація членів групи, закріплення позитивних взаємин між більшістю з них; 3) засвоєння всіма членами групи норм, правил, цілей, установок, а також перетворення групи в спільноту, яка діє узгоджено, тобто команду [4].

Крім цього, науковці виділили види належності людини до команди: *когнітивний* (солідарність людини з